

ARQUEOLOGIA

L'Atapuerca gironina

La troballa d'un bòvid sencer d'1 milió d'anys projecta grans expectatives al jaciment de Caldes

Daniel Bonaventura, Girona
La descoberta d'un bòvid sencer de més d'un milió d'anys d'antiguitat, de la qual **Diari de Girona** va donar notícia aquest dimecres, ha despertat grans expectatives sobre el futur del jaciment del Camp dels Ninots de Caldes de Malavella. L'arqueòleg Robert Sala, acostumat a treballar en jaciments de la rellevància d'Atapuerca, no descarta que el Camp dels Ninots es converteixi també en un centre de referència per a la comunitat científica. Per Robert Sala, el Camp dels Ninots mai no podrà comparar-se amb Atapuerca ni en extensió ni per la llarga seqüència cronològica de restes que atesora el jaciment burgalès, però sí que s'hi podrien produir troballes de gran importància com per exemple les restes humanes més antigues d'Europa.

La peça estrella del Camp dels Ninots és el bòvid trobat aquest estiu, un individu de

GERARD CAMPENY

EXCAVACIÓ DEL BÒVID. La troballa de l'animal sencer ha generat fundades esperances en el jaciment del Caldes.

espècie descrita pels científics de l'equip de la Universitat Rovira i Virgili que treballen al jaciment de Burgos.

Robert Sala forma part d'aquest equip, en el qual també hi ha el gironí Eudald Carbonell. Els membres de l'equip es pregunten per què no és possible, igual que s'ha trobat un bou sencer, localitzar un cos humà?

De moment hi ha les condicions: un cràter volcànic que en cessar l'activitat es va omplir d'aigua i va formar un estany envotat de flora i fauna.

Els animals, igual que els homes, feien vida en aquell entorn, i si les condicions del terreny han estat favorables a la conservació —«*extraordinàriament bona*», segons els experts— de restes animals, també hi pot haver humans. Robert Sala ha afirmat que si algun indret de Girona es mereix un museu d'història natural aquest és Caldes de Malavella.

aquest estiu, un individu de l'espècie extingida dels Leptobos, que també ha estat documentat a Orce (1,2 milions d'anys) i a Dmaisi, a Geòrgia (1,8 milions d'anys).

Però a banda d'aquest quadrúpede, aparegut sencer, s'han recuperat restes fòssils d'ocells, peixos, rates, amfibis, eriçons i moltes fulles i fruits també petrificats -per exemple anous- a més a més d'indústria lítica, prova indiscutible de la presència humana.

«Aquest tipus de jaciment és excepcional a Catalunya i forma el paquet d'animals i d'ocupació humana més complet que coneixem», afirma Robert Sala, per a qui és necessari no aturar-se i continuar excavant cada any.

Les eines de pedra que s'han trobat, «molt arcàtiques», fan somriar als directors de les excavacions l'aparició de restes humanes fossilitzades, la gran assignatura pendent de les comarques gironines, on poca cosa més hi ha que la «mandíbula de Banyoles», de 100.000 anys d'antiguitat.

Jaciments riquíssims com el Parc de les Coves de Serinyà també ha donat restes com una dent dels seus pobladors de fa 200.000 anys, que és la resta humana més antiga de Catalunya.

Si es trobessin restes humanes al Camp dels Ninots, on les cronologies dels fòssils d'animals superen el milió d'anys, aquestes podrien fàcilment situar-se entre les més antigues d'Europa. Fins ara els fòssils d'hominids d'Europa més reculats en el temps s'han documentat a Atapuerca entorn dels 800.000 anys.

Robert Sala ha explicat que si es troben aquestes restes a Caldes segurament correspondran a l'Homo antecessor, una

ENTREVISTA

Montserrat Vehí

GEÒLOGA

«Els geòlegs som més escèptics respecte a la possibilitat de trobar restes humanes»

D.B., Girona

-Com es descobreix un volcà?
-No es descobreix, es descriu. El volcà ja hi era però la gent no el sabia veure perquè no té forma de volcà. Jo sóc la primera que m'hi vaig fixar després d'estar un any i mig estudiant aquífers a la Garrtxa i interessar-me per la vulcanologia.

-Quin és l'equip de la UdG que va fer la primera descripció?

-Erem l'Albert Pujades, Carles Roqué, Lluís Pallí i jo mateixa. El vam batejar com el volcà del Camp dels Ninots. El 1999 vam presentar la publicació *Un edifici volcànic inedit a Caldes de Malavella*, editat a la col·lecció *Els Quaderns de la Selva*.

-Quina antiguitat té?
-Per fer la datació exacta calen anàlisis d'isòtops radiactius, però no s'han fet per falta de diners i de temps. Creiem que es va formar entre 2 milions i 1,5 milions d'anys enrere.

-De quin tipus és?
-És un volcà de tipus freato-magmàtic o hidrovulcànic, com el de la Crosa de Sant Dalmaí. Aquests dos es van formar per un procés hidrovulcànic. Quan veiem a la tele que va sortint lava estem presenciant un volcà tranquil. Si aquesta lava interactua amb aigua mentre puja a la superfície es provoca una interacció molt forta, surt més material i el forat és més gran. Aquest és el cas

DANIEL BONAVENTURA

MONTSERRAT VEHÍ. Mostra una foto de «ninots» a l'ordinador de la UdG.

■ Va néixer a Caldes de Malavella fa 34 anys. Ara és professora associada del Departament de Ciències Ambientals de la UdG. Va ser la primera a descriure l'existència del volcà de Caldes.

que ens ocupa.
-Va tenir un període d'activitat llarg?
-Sembla que va ser un únic episodi.
-Encara hi ha perill a la zona?
-El mateix que hi hagi un terratrèmol. Aquesta zona de la Mediterrània és activa tectònicament. Perquè hi hagi un volcà cal molta activitat sísmica, i ara no n'hi ha. Però als arxius parroquials hi ha constància d'un ter-

ratrèmol al segle XVIII. No obstant això, no crec que la zona sigui suficientment activa.
-Com es va omplir d'aigua el cràter?
-Quan el volcà va deixar de ser actiu. Segurament no era aigua freda, sinó termal. Tot això està pendent d'estudi. Sembla que era un llac de tipus geiser però sense el brollador.
-Quan es va buidar?
-Més que buidar-se, es va anar

omplint de sediments. Això devia passar entorn d'un milió d'anys enrere o més a prop.

-Com es descobreix el jaciment paleontològic?

-L'any 1999 nosaltres ja vam trobar restes d'ossos que van resultar ser d'aproximadament un milió d'anys d'antiguitat. És el que va cridar l'atenció dels arqueòlegs.

-Aquell llac que es va formar al cràter era un lloc especial per a la diversitat de la flora i la fauna?

-Entorn de tots els estanys sempre hi ha molta activitat animal. El volcà de la Crosa de Sant Dalmaí i les ribes dels rius també en devien tenir.

-La noto una mica escèptica?

-Potser és que la visió dels geòlegs és més escèptica que la dels arqueòlegs. Les condicions per trobar restes humanes hi són, però les possibilitats són molt remotes. Dic això tot i saber que a Caldes hi ha indicis que a principis de segle XX s'hi va trobar un crani humà, però ara mateix se li ha perdut la pista.

-És conscient la gent de Caldes de la riquesa geològica del terme?

-Fem conferències, visites guiades i fins i tot publicacions com l'*Itinerari geològic per Caldes de Malavella*, una edició del Departament de Geodinàmica Externa de la UdG. Dos dels directors del jaciment són de Caldes: Gerard Campeny i Bruno Gómez.